

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ВАЛЕНТИН ИВАНОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 76942/01)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

26 март 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

26/06/2009 г.

*Решението е окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията.
Може да претърпи редакционни промени.*

По делото на Валентин Иванов срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,

Райт Марусте (Rait Maruste),

Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),

Ренате Йегер (Renate Jaeger),

Марк Вилигер (Mark Villiger),

Изабел Бери-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska), *съдии*,
и Стивън Филипс (Stephen Phillips), *заместник-секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 3 март 2009 г.,
постанови следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 76942/01) от 21 декември 2000 г. срещу Република България, подадена пред Съда на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък “Конвенцията”) от българския гражданин г-н Валентин Петров Иванов, роден през 1969 г и живущ в София (наричан по-нататък “жалбоподател”).

2. Жалбоподателят се представлява от г-жа Й. Вандова – адвокат, практикуващ в град София.

3. Българското правителство (наричано по-нататък „правителството”) се представлява от своите агенти – г-жа М. Коцева и г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

4. На 5 януари 2006 г. Съдът обявява жалбата за частично недопустима и решава да доведе до знанието на правителството оплакванията относно продължителността на наказателното производство и липсата на вътрешноправни средства за защита в това отношение. Решено е също Съдът да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата (член 29 § 3 от Конвенцията).

5. На 1 май 2008 г. започва мандатът на новоизбрания съдия за България, г-жа Здравка Калайджиева. Впоследствие тя се отвежда от настоящото дело и председателят на камерата я освобождава от участие в разглеждането му.

6. На 16 септември 2008 г. камера, създадена в рамките на Пето отделение, в състав Пеер Лоренцен, *председател* и съдии Райт Марусте, Карел Юнгвирт, Володимир Буткевич (Volodymyr Butkevych), Ренате Йегер, Изабел Бери-Льофевр и Миряна Лазарова

Трайковска приема решение по делото, с което установява нарушение на член 6 и член 13 от Конвенцията (прекомерна продължителност на наказателното производство и липса на ефективни правни средства за защита). Решението е постановено на 9 октомври 2008 г. Взелата решението камера обаче не е била образувана в съответствие с член 27 § 2 от Конвенцията, тъй като в нея не е участвал „национален съдия“.

7. На 23 октомври 2008 г. Секретариатът на Съда уведомява страните по делото. С писмо от 13 ноември 2008 г. жалбоподателят моли да се възобнови производството и да се приеме ново решение.

8. На 25 ноември 2008 г. Съдът възобновява производството и приканва правителството да определи специално привлечен за делото (*ad hoc*) съдия.

9. На 10 януари 2009 г. правителството информира Съда, че избраният по отношение на „бившата югославска република Македония“ съдия г-жа Миряна Лазарова Трайковска е избрана да участва в разглеждането на делото като национален съдия.

ФАКТИТЕ

ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

10. В нощта на 21 април 1992 г. са убити двама души, работили като охранители за бившия тъст на жалбоподателя. На неопределена дата е образувано предварително производство.

11. Бившият тъст на жалбоподателя е задържан и разпитван на неопределена дата. Той признава, че е извършил двете убийства и уличава жалбоподателя като съучастник.

12. Жалбоподателят е задържан и разпитан на 4 и 5 май 1992 г. Той признава, че е помогнал на бившия си тъст да планира и извърши двете убийства, както и да укрие труповете. Наложена му е мярка за неотклонение задържане под стража и му е повдигнато обвинение.

13. След това властите провеждат досъдебно производство, което включва, наред с другото, разпити на близо двеста и петдесет свидетели в различни градове, извършване на редица следствени експерименти и назначаване на следните експертизи: аутопсия, физико-химична, криминалистична, балистична, медико-балистична, психиатрична, графологична и съдебно счетоводна. Изготвен е и оценителски доклад.

14. Досъдебното производство приключва през август 1994 г.

15. На 17 март 1995 г. е внесен обвинителен акт срещу жалбоподателя и неговия съобвиняем. На жалбоподателя са предявени

обвинения в а) умишлено убийство с утежняващи обстоятелства; б) придобиване и съхранение на значителни парични суми, получени с измамни средства и в) придобиване и притежание на огнестрелно оръжие и боеприпаси без разрешение.

16. На 21 юни 1995 г. е направено изменение на обвинението срещу жалбоподателя, което води до оттегляне на неопределена дата на първоначалния обвинителен акт и внасяне на нов изменен обвинителен акт на 11 юли 1995 г.

17. Не е изяснено на кои дати и колко заседания са проведени в Софийски градски съд.

18. На 15 ноември 1996 г. Софийски градски съд връща делото на прокуратурата. Според твърдението на жалбоподателя, което правителството не оспорва изрично, делото е било върнато заради процесуални нарушения, но това не довело до извършване на допълнителни процесуално-следствени действия.

19. На 1 юли 1997 г. е внесен нов обвинителен акт срещу жалбоподателя.

20. На неопределена дата роднините на жертвите се присъединяват към наказателното производство като граждански ищци.

21. Не е изяснено кога и колко заседания са проведени в Софийски градски съд.

22. С присъда от 11 юни 1999 г. Софийски градски съд признава жалбоподателя за виновен за а) умишлено убийство с утежняващи обстоятелства; б) придобиване и съхранение на значителни парични суми, получени с измамни средства и в) придобиване и притежание на огнестрелно оръжие и боеприпаси без разрешение. Съподсъдимият на жалбоподателя също е признат за виновен по подобни обвинения. Съдът осъжда жалбоподателя на доживотен затвор без право на замяна и присъжда обезщетения на наследниците на жертвите.

23. На 9 юли 1999 г. жалбоподателят обжалва присъдата на Софийски градски съд. Не е изяснено на кои дати и колко заседания са проведени в Софийски апелативен съд.

24. С решение от 18 април 2000 г. Софийски апелативен съд отхвърля жалбата на жалбоподателя и потвърждава изцяло присъдата на първоинстанционния съд.

25. На 26 април 2000 г. жалбоподателят подава касационна жалба. С окончателно решение от 3 ноември 2000 г. Върховният касационен съд отхвърля жалбата на жалбоподателя, но намалява наложената присъда на доживотен затвор.

ПРАВОТО

I. ПО ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 И ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

26. Жалбоподателят се оплаква, че продължителността на наказателното производство срещу него е била несъвместима със заложеното в член 6 § 1 от Конвенцията изискване за „разумен срок“ и че в това отношение не е разполагал с ефективни вътрешноправни средства за защита.

Относимата част на член 6 § 1 от Конвенцията предвижда следното:

„Всяко лице, при решаването на ... основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок, от ... съд ...“

Член 13 от Конвенцията предвижда следното:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.“

27. Правителството оспорва това твърдение. Настоява, че делото е било изключително сложно и е налагало да се съберат такъв огромен брой доказателства – свидетелски показания, доклади от експертизи и различни други писмени доказателства, – че продължителността на производството в случая не може да се счита за прекомерна. Правителството изтъква още, че документацията по делото от националните съдилища е събрана в шестдесет и четири тома и че през въпросния период е осъществена реформа на съдебната система, което също се е отразило на продължителността. Не се представят копия на протоколи от заседания или други документални доказателства в подкрепа на тези твърдения.

A. Подлежащ на разглеждане период

28. Съдът счита, че наказателното производство срещу жалбоподателя е започнало на 4 май 1992 г., когато за първи път е задържан и разпитван. Покритият от неговата юрисдикция период обаче не започва на тази дата, а на 7 септември 1992 г., когато Конвенцията влиза в сила за България. Производството приключва на 3 ноември 2000 г. с окончателното решение на Върховния касационен съд. Следователно продължителността на наказателното производство, която се покрива от юрисдикцията *ratione temporis* на Съда, е осем години, един месец и двадесет и осем дни за досъдебно производство и три съдебни инстанции.

Б. Допустимост

29. Съдът отбелязва, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 § 3 от Конвенцията и отбелязва също, че не е недопустима на други основания. Следователно трябва да бъде обявена за допустима.

В. По същество

1. Оплакване по член 6 § 1 от Конвенцията относно твърдението за прекомерна продължителност на наказателното производство

30. Съдът отбелязва, че оценката дали продължителността на производството е разумна трябва да се прави в светлината на обстоятелствата по делото и във връзка със следните критерии: сложността на делото, поведението на жалбоподателя и съответните държавни органи (вж., наред с други източници, решението по делото *Пелисие и Саси срещу Франция (Pélissier and Sassi v. France)* [ГК], № 25444/94, § 67, ЕКПЧ 1999-II).

31. Съдът често установява нарушения на член 6 § 1 от Конвенцията по дела, в които се повдигат сходни въпроси с тези в настоящото дело (вж. неотдавнашните решения по делата *Атанасов и Овчаров срещу България*, № 61596/00, §§ 43 – 61, 17 януари 2008 г. и *Налбантова срещу България*, № 38106/02, §§ 23 – 36, 27 септември 2007 г.).

32. След като прегледа внимателно всички представени материали, Съдът намира, че не са приведени убедителни факти или аргументи, че продължителността на наказателното производство в настоящия случай е разумна. По-специално, макар да се отбелязва, че делото е било в известна степен сложно и е включвало събирането на множество доказателства, не е ясно на кои дати и колко заседания са проведени от националните съдилища, били ли са те насрочени в разумен срок и боравили ли са тези съдилища прилежно с предоставените им за разглеждане дела, така че да спазят изискването на член 6 от Конвенцията за разумен срок. Освен това властите е трябвало на два пъти да внасят нови обвинителни актове срещу жалбоподателя заради изменение на обвинението и връщане на делото на прокуратурата, което само по себе си е удължило производството поне с две години.

33. Затова, като взе предвид гореизложеното и практиката си по въпроса, Съдът счита, че в настоящия случай продължителността на производството е прекомерна и не отговаря на изискването за „разумен срок“.

Следователно е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

2. *Оплакване по член 13 във връзка с член 6 § 1 от Конвенцията относно твърдението за липса на ефективни правни средства*

34. Както Съдът е приел в много случаи, член 13 от Конвенцията гарантира наличието на национално равнище на средство за вземане на мерки по съществото на „обоснована жалба“ съгласно Конвенцията и за предоставяне на подходящо обезщетение (вж. решението по делото *Кудла срещу Полша (Kudła v. Poland)* [GC], № 30210/96, § 157, ЕСПЧ 2000-XI). Предвид заключението за прекомерната продължителност на наказателното производство в настоящия случай, Съдът счита, че жалбоподателят е имал обоснована жалба за нарушение на член 6 § 1.

35. За Съда остава да определи дали вътрешноправните средства за защита, с които жалбоподателят разполага на национално равнище, за да предяви оплакване относно продължителността на производството, са „ефикасни“ по смисъла на член 13, ако предотвратяват твърдяното нарушение или неговото продължаване, или ако предоставят адекватно обезщетение за всяко вече извършено нарушение (вж. посоченото по-горе решение по делото *Кудла срещу Полша*, § 158).

36. Съдът отбелязва, че е установил в подобни дела срещу България, че през съответния период в българското законодателство не е съществувала формална правна мярка за защита, която би могла да предотврати твърдяното нарушение или неговото продължаване, или би предоставила достатъчно обезщетение за всяко вече извършено нарушение (вж. решенията по делата *Османов и Юсеинов срещу България*, №№ 54178/00 и 59901/00, §§ 31 – 42, 23 септември 2004 г.; *Сиджимов срещу България*, № 55057/00, §§ 37 – 43, 27 януари 2005 г.; *Атанасов и Овчаров*, посочено по-горе, §§ 55 – 61 и *Налбантова*, посочено по-горе, §§ 32 – 36). Съдът не вижда причина за различно заключение по настоящото дело.

37. Следователно е налице нарушение на член 13 във връзка с член 6 § 1 от Конвенцията заради липсата на ефикасно правно средство за защита против прекомерната продължителност на наказателното производство.

II. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

38. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

А. Вреди

39. Жалбоподателят претендира обезщетение в размер на 50 000 евро за претърпени неимуществени вреди вследствие от нарушаването на правата му по Конвенцията.

40. Правителството не е изразило становище по въпроса.

41. Съдът счита, че жалбоподателят е претърпял неимуществени вреди в резултат от проточилото се повече от осем години наказателно производство срещу него. Предвид съдебната си практика в подобни случаи и решавайки по справедливост, Съдът присъжда 600 евро по това искане плюс евентуално платимите върху тази сума налози.

Б. Разноски

42. Жалбоподателят претендира също 1 500 евро за извършената от процесуалния му представител работа по представянето му пред Съда и 200 евро за пощенски разходи. Доказателствени документи не са представени.

43. Правителството не е изразило становище по въпроса.

44. Съгласно практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разходи и разноски единствено доколкото е установено, че са действително извършени, необходими и в разумен размер. Съдът отбелязва, че в настоящия случай исковата претенция на жалбоподателя не е подкрепена с разходооправдателни документи, като споразумение за адвокатски хонорар, отчет за отработеното време или разписки. Затова следва да бъде отхвърлена като недоказана.

В. Лихва за забава

45. Съдът счита за целесъобразно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка с добавени три процентни пункта.

ПОРАДИ ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* останалата част от жалбата за допустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията поради прекомерната продължителност на наказателното производство срещу жалбоподателя;

3. *Приема*, че е налице нарушение на член 13 във връзка с член 6 § 1 от Конвенцията заради липсата на ефективно вътрешноправно средство за защита против прекомерната продължителност на наказателното производство;
4. *Постановява*:
 - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от влизането в сила на решението съгласно член 44 § 2 от Конвенцията EUR 600 (шестстотин евро) за неимуществени вреди, плюс евентуално платимите налози в легова равностойност по курса към датата на изплащането;
 - (б) след изтичане на горепосочения тримесечен срок до извършване на разплащането върху горните суми се дължи проста лихва в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, плюс три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 26 март 2009 г. в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Стивън Филипс
Заместник-секретар на отделението

Пеер Лоренцен
Председател